

N:o 187.

Af herr **E. Hammarlund**, om ändring i villkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran.

Redan i november 1883 gjorde publicistklubben i Stockholm framställning till generalpoststyrelsen om utverkande af sådan ändring i bestämmelserna angående villkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran, att prenumeration skulle kunna ske å utgifningsortens postanstalt, åtminstone hvad beträffar tidning eller tidskrift, som utkommer högst en gång i veckan. Då, enligt postdirektörens i Stockholm förmenande, ökade kostnader häraf skulle uppstå, förklarade sig generalpoststyrelsen sakna skäl att hos Kongl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Det behof, som här förefans för såväl tidningsutgifvarne som allmänheten, blef sedermera åtminstone i Stockholm i hufvudsaklig mån tillfredsstäldt genom upprättandet på enskildt initiativ af Stadsposten, hvilken tillkom just för att komplettera, hvad poststyrelsen alldeles bestämdt undandragit sig. Hos Stadsposten kunde allmänheten prenumerera å i Stockholm utkommande tidningar, och genom denna fingo prenumeranterna tidningarna till sig hemburna.

Men knappt hade denna anordning till pressens och allmänhetens bästa börjat verka, förrän den omintetgjordes genom statsmagternas ingripande. Till följd af 1888 års Riksdags beslut om postmonopolet nödgades nemligen aktiebolaget Stadsposten upphöra med sin verksamhet, enär det beröfvades sin förnämsta inkomstkälla, lokalbrefbefordringen.

Man hade väntat, att, då staten förklarade sig icke medgifva någon konkurrens på detta område, staten äfven skulle känna sig skyldig att

besörja all den postbefordran, som förut genom enskildt initiativ omhänderhafs. Under diskussionen i Andra Kammaren om postmonopolet uttalades ock den förhoppningen, att genom Stadspostens indragning postverket skulle se till, »att det icke blir en lucka efter den, utan att postverket upptager de nyheter, som Stadsposten infört, och söker tillgodose sådana intressen, som den tillgodosett». Och en annan talare, utskottets ordförande, hyste till och med »icke det ringaste tvifvel derom, att, såvida postverket får vara i fred för all obehörig och olämplig konkurrens, detsamma skall utveckla sig derhän, att det kommer att tillgodose alla rättmätiga anspråk.»

Dessa förhoppningar hafva emellertid icke blifvit uppfyllda. En »lucka» har verkligen uppstått. För att i någon ringa mån fylla denna lucka har Kongl. Maj:t inkommit med en proposition (n:o 55), i hvilken föreslås, att prenumeration å utgifningsortens postanstalt skulle medgifvas för »tidning, som utkommer mindre ofta än en gång i veckan». Detta förslag bebådades redan i slutet af år 1888 ungefär samtidigt med utfärdandet af kungörelsen om postmonopolet. Publicistklubben gjorde med anledning häraf den 28 december 1888 följande uttalande:

»Publicistklubben, som gjort framställning till generalpoststyrelsen rörande tidningsbefordran å utgifningsorten, finner nämnda styrelses nu föreliggande förslag i frågan alldeles otillfredsställande. Klubben uttalar tillika som sin mening, att en reform, som ej utsträcker *åtminstone till veckotidningarna*, är ur såväl pressens som allmänhetens synpunkt nära nog utan all betydelse».

Undertecknad delar denna mening. Å kvartals- och månadsavgifter sker prenumerationen — af lätt insedda skäl — hufvudsakligen genom bokhandeln. Endast ett fåtal exemplar gå genom postverket. Ett bifall till den kongl. propositionen skall icke kunna rubba detta förhållande. Det kan således med fullt fog sägas, att det här endast är fråga om en skenreform.

Det verkliga behof, som genom postmonopolet uppstått, har man deremot ej ansett sig kunna tillfredsställa. Och dervid har man skylt på kostnaderna.

För den i postväsendets mysterier oinvigde måste det emellertid förefalla ganska egendomligt, att postverket kan åtaga sig att för ett visst pris befordra en tidning från Stockholm till Haparanda och der hembära den till prenumerantens bostad, men icke för lika belopp kan åtaga sig att befordra samma tidning från posthuset vid Rödbotorget till en prenumerant, boende i nästa hus vid samma torg, eller — för att taga ett annat exempel — att postverket mot ett visst belopp be-

fordrar en tidning från Ystad till Stockholm och sedan låter hembäranden till en prenumerant vid Skanstull, men deremot ej för samma pris kan åtaga sig att befordra alldeles samma tidning tvärs öfver gatan i Ystad.

Det nuvarande stadgandet, hvilket skulle i *hufvudsak* bibehållas, är ogynnsamt särskildt för de stora städerna med de der rådande betydliga afstånden. En person å landsbygden kan *på ett ställe* verkställa prenumeration å alla de tidningar han önskar. Stockholmaren får deremot vända sig åt alla möjliga håll och spilla bort mycken tid för att leta rätt på de olika tidningarnas expeditioner. Och genom Stadspostens indragning ställes han inför utsigten att få själf låta hemta sina veckotidningar å vidt skilda delar i staden. Veckotidningarna kunna nemligen icke hålla sig med egna bud såsom de dagliga tidningarna, enär de icke utan mot hög betalning kunna erhålla bud, som blott äro upptagna en dag i veckan.

Om det vore så, att en person, boende t. ex. å Östermalm, kunde å dervarande postanstalt prenumerera å tidning, som utgifves å Södermalm, kunde bestämmelsen i någon mån försvaras; Stockholm blefve då åtminstone icke sämre lottad än städer af den omfattning som till exempel Norrköping och Gefle. Men ehuru Stockholm har *åtta* postanstalter, betraktas den dock i förevarande hänseende som en »ort» och lemnas derigenom i en säregen undantagsställning.

Till belysning af detta undantagsförhållande skall jag blott göra följande jämförelse. Vermlands län med omkring 250,000 invånare har 120 postanstalter. Omkring 235,000 af länets invånare äro oförhindrade att å dessa postanstalter prenumerera på *samtliga* svenska tidningar, äfven på de 17 tidningar, som utgifvas inom länet. Det högsta antal tidningar, som någon vermländing är förhindrad att erhålla genom posten, utgör 6. Stockholms stad med äfvenledes omkring 250,000 invånare har 8 postanstalter, men samtliga 250,000 invånarne äro förvägrade att å någon af dem prenumerera på en enda af de här utkomna 17 tidningarna och tidskrifterna. Det är mer än tredjedelen af samtliga svenska tidningar och tidskrifter, som Stockholms invånare äro hindrade att skaffa sig genom postverkets bemedling. På liknande sätt utfaller en jämförelse mellan till exempel Göteborgs stad och Jemtlands län, mellan Malmö stad och Gotland o. s. v.

En förändring i den rigtning, att städerna här vid lag erhålla samma fördelar, som redan länge tillgodokommit landsbygden, är verkligen af behovet påkallad.

Jag skall emellertid icke ifrågasätta reformens utsträckande till

äfvén de dagliga tidningarna, enär Stadsposten endast i ringa grad befattade sig med dem, utan nöja mig med att begära, att kongl. postverket tager hand om de tidningar, hvilka genom postmonopolets införande ställes snart sagdt utanför möjligheten att mottaga prenumeration å utgifningsorten, nemligen veckotidningarna.

Det är egentligen två skäl generalpoststyrelsen anført mot lokalprenumeration äfvén för veckotidningar. Det ena är kostnaderna. År 1884 beräknades postverkets förlust genom införande af lokalprenumeration komma att ensamt för Stockholm uppgå till icke mindre än 90,337 kronor (då voro äfvén de dagliga tidningarna medräknade). Enligt de i år af postdirektören härstädes verkställda beräkningarna har förlusten reducerats till 8,968 kronor (jemte utgifter för lokal). Min öfvertygelse är, att dessa kostnader kunna ytterligare betydligt reduceras och antagligen förvandlas till en *vinst* för postverket. Och är jag beredd att för bevillningsutskottet uppvisa, huru dessa besparingar kunna åstadkommas.

För öfrigt var väl icke meningen med postmonopolet, att kongl. postverket blott skulle lägga under sig de bestyr, som voro inkomstbringande, men lemna de öfriga å sido. Meningen var väl i stället den, att postverket skulle öfvertaga alla de grenar af postbefordran, hvilka det derefter blef omöjligt för den enskilde att upprätthålla.

Om det i öfrigt förhåller sig så, att postverket verkligen skulle göra förlust på lokalprenumerationen, kan ju en särskild taxa för dylik prenumeration upprättas och dervid befodringsafgiften sättas t. ex. till *dubbla* beloppet mot det vanliga.

Det andra skälet är, att tidningarna skulle »kunna komma att ligga obefordrade flera timmar å postanstalten», hvilket »skulle framkalla missbelåtenhet hos såväl tidningsutgifvarne som prenumeranterna». Härvid ber jag endast att få framhålla, att det beträffande en veckotidning betyder föga, om dess utdelande fördröjes en eller annan timme. Ja, äfvén om den icke kan utbäras förr än följande dag, är det bättre än — om den icke alls kommer prenumeranten till handa.

På grund af hvad jag sålunda anført och med hänvisning till de i den kongl. propositionen ytterligare åberopade skälen för en reform i nu antydd riktning, tillåter jag mig härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att till § 1 mom. 1 af kongl. kungörelsen den 11 maj 1883 angående vilkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran må fogas följande tillägg:

Å tidning, som utkommer högst en gång i veckan, må prenumeration ske å enahanda villkor jemväl vid postanstalt å den ort, der tidningen utgifves.

Om remiss till bevillningsutskottet anhålles.

Stockholm den 11 april 1891.

Emil Hammarlund.